

آمدند، دیدند، گفتند و...

گزارش جشنواره بین المللی کتاب کودک کرمان

نگار پدram

کتاب کودک، دربارهٔ نمایشگاه کتاب کودک کرمان می‌گوید: «اطلاع رسانی و ارسال فراخوان برای ناشران، ثبت نام آنها، ارسال کتاب‌ها به کرمان و اجرای بخش نمایشگاهی جشنواره، به عهدهٔ انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک بود. البته بسیاری از ناشران، با توجه به تجربهٔ نمایشگاه‌های استانی سال‌های گذشته و به دلیل زمان نامناسب برگزاری این جشنواره در آن شرکت نکردند.

ما سعی کردیم ناشران بزرگ دولتی در جشنوارهٔ کرمان حضور داشته باشند، ولی انتشارات سروش در روزهای آخر، از حضور در نمایشگاه انصراف داد و منادی تربیت هم به دلیل برگزاری ۲۶ هزار نمایشگاه مدارس، نتوانست در نمایشگاه کرمان شرکت کند. «

وی دربارهٔ استقبال مردم و فروش ناشران می‌گوید: «با وجود آن که زمان برگزاری جشنواره و نمایشگاه کتاب چندان مناسب نبود، ناشران با استقبال بچه‌ها و خانواده‌های شان رو به رو شدند و با این که مردم درگیر خرید نوروز بودند، از خریدن کتاب هم استقبال کردند. از طرفی، خوشبختانه در این مدت آب و هوا به جز روز آخر مناسب بود. در غیر این صورت، از نظر غرقه‌آرایی با مشکل مواجه می‌شدیم.»

در بخش نمایشگاهی اولین جشنوارهٔ بین‌المللی کتاب کودک کرمان، ۱۰۸ ناشر در ۶۸ غرفه، ده‌هزار عنوان کتاب کودک و نوجوان عرضه کردند که در میان این ناشران، ۶ ناشر از اصفهان ۱۱ ناشر از خراسان، ۲ ناشر از شیراز، ۹ ناشر از قم و ۲ ناشر از کرمان حضور داشتند. محمدتقی‌حق‌بین، مدیر بخش نمایشگاهی جشنوارهٔ کتاب کودک کرمان، استقبال از بخش نمایشگاهی جشنواره را بسیار خوب توصیف کرده و معتقد است: «بیش از دو سوم کتاب‌های منتشر شدهٔ سال‌های ۷۹ به بعد در نمایشگاه موجود بود که با تخفیف ۳۰ درصدی به فروش رسید. هم چنین صد میلیون تومان بن خرید کتاب در نظر گرفته شده بود، ولی تنها ۳۷ میلیون و پانصد هزار تومان بن فروخته شد. در واقع اغلب مردم،

وقوع زلزلهٔ بم در سال ۱۳۸۲، اجرای یکی از مفاد تفاهم نامهٔ اجلاس هماهنگی توسعهٔ فرهنگی استان کرمان را یک سال و نیم به تعویق انداخت و باعث شد اولین جشنوارهٔ بین‌المللی کتاب کودک و نوجوان کرمان، هجدهم تا بیست و چهارم اسفند ۱۳۸۳، برگزار شود. براساس تفاهم‌نامهٔ اجلاس هماهنگی توسعهٔ فرهنگی استان کرمان که در سال ۸۲، به امضای وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و استاندار کرمان رسید، قرار شد هر سال، هم‌زمان با نمایشگاه تصویرگری کتاب، جشنوارهٔ کتاب کودک کرمان نیز برگزار شود. اما اولین جشنوارهٔ بین‌المللی کتاب کودک کرمان، در حالی برگزار شد که نمایشگاه تصویرگران کتاب کودک، منحل شده بود.

اهداف جشنواره

جشنوارهٔ بین‌المللی کتاب کودک کرمان، قرار است هر سال به ارزیابی کتاب‌های کودک و نوجوان منتشر شده در آن سال بپردازد. اهداف دیگر این جشنواره عبارتند از: نیازسنجی مخاطبان، تلاش در جهت گسترش مطالعه و ایجاد علاقه به مطالعه در میان کودکان و نوجوانان، برگزاری مسابقه نشست‌ها و همایش‌های متعدد دربارهٔ ادبیات کودک و نوجوان، فراهم کردن امکان دیدار و بحث و گفت و گوی رو در رو برای نویسندگان، شاعران، مترجمان، تصویرگران ناشران و...

فرهنگی، نمایشگاهی، ویژه و جنبی

جشنوارهٔ بین‌المللی کتاب کودک کرمان در سه بخش فرهنگی، نمایشگاهی و بخش ویژه و جنبی فعالیت داشت.

بخش نمایشگاهی جشنواره، شامل غرفهٔ ناشران تشکیل‌ها، نمایش کتاب‌های چاپ اول سال‌های ۸۲ و ۸۳ و ارائهٔ کتاب‌های برگزیدهٔ ۲۵ سال گذشته، بود. سامان‌دهی و اجرای این بخش را انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک به عهده داشت. برزو سریزدی، دبیر اجرایی انجمن فرهنگی ناشران

طاهره ایبد:
نمایشگاه ناشران
اصلا شبیه
نمایشگاه نبود.
متأسفانه عدد کمی
از ناشران کتاب‌های
کودکان و نوجوانان
در این نمایشگاه
حضور داشتند
و تعداد کتاب‌های
خوب و جدی
کودکان نوجوانان هم
بسیار کم بود

بدون بن کتاب خریدند. در مجموع ۱۱۸ میلیون تومان کتاب فروش رفت که این رقم یک سوم فروش نمایشگاه بین المللی کتاب تهران است و از این نظر، نمایشگاه و جشنواره بین المللی کتاب کرمان، فرصت بسیار خوبی است. حتی ناشران هم این میزان فروش را پیش‌بینی نکرده بودند. و هر روز برای تعدادی از آن‌ها که کتاب‌هایشان فروش رفته بود، کتب جدید فرستاده می‌شد.»

وی درباره کیفیت کتاب‌های ارائه شده در نمایشگاه، اظهار می‌دارد: «ما ارائه کتاب‌های فتورمان، کمک درسی، کارتونی و دفترچه‌های نقاشی را ممنوع کرده بودیم. هر چند در عمل نتوانستیم از ورود این کتاب‌ها به نمایشگاه جلوگیری کنیم. به هر حال تعداد چنین کتاب‌هایی بسیار کم بود و کتاب‌های جدی و با کیفیت، بیشتر از کتاب‌های کم ارزش وجود داشت. در مجموع بر اساس آماري که به ما اعلام شد، حدود ۵۷۰ سفر درون استانی برای مدارس برنامه‌ریزی شده بود و جمعیت بازدیدکننده از نمایشگاه، از مرز ۲۰۰ هزار نفر گذشت. در حالی که شهر کرمان، تنها ۲۷۰ هزار نفر جمعیت دارد این نشان می‌دهد که استانداری کرمان، برای حضور دانش‌آموزان مدارس سایر شهرهای این استان در نمایشگاه کرمان، بسیار خوب عمل کرده است.

یکی دیگر از فعالیت‌های بخش نمایشگاهی جشنواره کتاب کودک کرمان، غرفه نمایش کتاب‌های چاپ اول سال‌های ۱۳۸۲ و ۸۳ و غرفه نمایش کتاب‌های برگزیده جشنواره‌های فرهنگی و ادبی بود. در غرفه کتاب‌های چاپ اول سال‌های ۸۲ و ۸۳، ۲۴۸۰ عنوان کتاب کودک و نوجوان به نمایش گذاشته شد و در غرفه کتاب‌های برگزیده ۲۵ سال گذشته، ۹۸۰ عنوان از کتاب‌های سال جمهوری اسلامی ایران و

کتاب‌های منتخب جشنواره‌های ادبیات پایداری و دفاع مقدس. کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، رشد، کتاب سال شهید غنی پور و سروش نوجوان. ارائه گردید و در پایان جشنواره تمام این کتاب‌ها به کتابخانه تخصصی کودکان و نوجوانان کرمان اهدا شد.

از دیگر فعالیت‌های بخش نمایشگاهی جشنواره، می‌توان به تحویل ۲۵ هزار جلد کتاب از طرف معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اشاره کرد. حق‌بین با بیان این مطلب، می‌افزاید: «۱۵ هزار جلد از کتاب‌های اهدایی معاونت فرهنگی به کتابخانه‌های مدارس محروم کرمان اختصاص یافت و ۱۰ هزار جلد دیگر تحت عنوان عیدانه وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، به کودکان شهرستان بم و زرند اهدا شد. هم چنین، شرکت سایپا ۱۲ میلیون تومان کتاب به بچه‌های بم هدیه کرد و در مجموع، ده هزار عنوان کتاب به بچه‌های بم هدیه شد.»

از تشکلهای مربوط به کتاب و ادبیات کودک و نوجوان نیز برای حضور در جشنواره بین المللی کتاب کودک کرمان دعوت شده بود که پنج تشکل فعال در حوزه کتاب کودک و نوجوان. شامل انجمن نویسندگان کودک و نوجوان، انجمن تصویرگران کتاب کودک و نوجوان. انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان، شورای کتاب کودک و کانون توسعه فرهنگی کودکان در این جشنواره شرکت کردند.

حق بین درباره فعالیت تشکلهای ادبیات کودک و نوجوان در جشنواره کرمان می‌گوید: «ما از تشکلهای مربوط به کتاب کودک و نوجوان دعوت کردیم تا در جشنواره کرمان، به همراه کارشناسان خود، حضور داشته باشند برای انجمن‌هایی که مایل به شرکت در جشنواره کرمان بودند، غرفه‌هایی در نظر گرفته شد و برخی از این تشکلهای در غرفه‌هایشان، کارگاه‌هایی ایجاد کردند. برای مثال شورای کتاب کودک، با همکاری کانون توسعه فرهنگی کودکان، فعالیت داشت و به معرفی کارهای انجام شده شورای کتاب پرداخت. انجمن تصویرگران

محمد رضا یوسفی:
اعضای برخی از
میزگردها،
کارشناس واقعی نبودند.
حتی تعدادی از
دانشجویان بیشتر از
کارشناسان حاضر
در میزگرد، ادبیات و
ادبیات کودک و نوجوان
را می شناختند و
کسانی که اجرای
میز گرد را
بر عهده داشتند،
گاه نمی توانستند به
سئوالات دانشجویان
جواب دهند

سریزدی درباره
نمایشگاه کتاب بم
می گوید: «همزمان با
برگزاری جشنواره
بین المللی کتاب کودک و
نوجوان در کرمان،
نمایشگاه و فروشگاه کتاب
دیگری هم در شهرستان
بم و با همکاری انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و
نوجوان برگزار شد. قرار بود وزارت فرهنگ و ارشاد
اسلامی، در صورت به فروش نرفتن کتاب های عرضه
شده در این نمایشگاه آنها را بخرد تا انجمن فرهنگی
ناشران ضرر نکند. بنابراین، ما ۳۰ میلیون تومان کتاب در
نمایشگاه بم به نمایش گذاشتیم. ولی فقط ۲ میلیون
کتاب فروخته شد که با آن حقوق پرسنل حاضر در
نمایشگاه را پرداخت کردیم و وزارت فرهنگ و ارشاد
اسلامی به قول خود عمل نکرد و به همین دلیل انجمن
ناچار است این ضرر را برای اعضای خود جبران کند.»
در بخش نمایشگاهی جشنواره بین المللی کتاب
کودک و نوجوان کرمان، جای برخی از نهادها و
انجمن های مربوط به ادبیات خالی بود. از جمله انجمن
قلم که البته برخی از اعضای نویسنده کودک و نوجوان
آن، در برنامه های جشنواره حضور داشتند، ولی انجمن
غرفه مستقلی نداشت. ظاهراً از انجمن قلم برای شرکت
در نمایشگاه دعوت شده بود، اما اعضای هیأت مدیره
انجمن، تمایلی به این کار نشان ندادند.

یکی دیگر از نهادهای مربوط به ادبیات کودک و
نوجوان، مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان و
نوجوانان است که در نمایشگاه غرفه نداشت.
زهره قائینی یکی از اعضای مؤسسه پژوهشی تاریخ
ادبیات کودکان و نوجوانان، در این باره می گوید: «قصه
داشتیم درباره موش و گربه نمایشگاهی داشته باشیم،
چون پیش از این جشنواره هم فعالیت هایی را در این
زمینه انجام داده بودیم. بنابراین طرحی نوشتیم و آن را

کتاب کودک و انجمن نویسندگان هم حضوری فعال
داشتند. در مجموع یکی از عواملی که در استقبال مردم
و در نتیجه فروش کتاب تأثیر داشت. نویسندگان و
تصویرگران حاضر در نمایشگاه بودند آن ها با مخاطبان
خود ارتباط مستقیم داشتند و توانستند بچه ها را به سوی
کتاب جذب کنند.»

اما در بخش نمایشگاهی جشنواره بین المللی کتاب
کودک و نوجوان کرمان نیز مثل بسیاری از رویدادهای
مهم و تأثیرگذار فرهنگی، اتفاقات حاشیه ای، موجب
دلخوری و ناراحتی عده ای شد. یکی از این اتفاقات،
ناهماهنگی مسئولان در مورد جشن کتاب کودک، بم
بود. سر یزدی، مدیر اجرایی انجمن فرهنگی ناشران
کتاب کودک درباره جشن کتاب کودک، بم می گوید:
«برای این جشن نزدیک ۱۷ میلیون تومان کتاب جمع
آوری کردیم و با کمک آقای حق بین که برای برگزاری
این جشن زحمت بسیاری کشیدند، در کرمان درباره این
جشن اطلاع رسانی شد. روز قبل از برگزاری جشن کتاب
کودک، بم، از برخی مسئولان درخواست کردیم تا در
جلسه مشترکی، برنامه های روز جشن را هماهنگ کنیم،
ولی آن ها پاسخ دادند که همه چیز آماده است. متأسفانه
در روز برگزاری جشن، اتوبوس دیر حرکت کرد و به دلیل
بازدید از کانون اصلاح و تربیت کودکان و نوجوانان و
تصادف چند نفر از نویسندگان، به جای ساعت ۹ صبح،
ساعت ۱۲ ظهر به بم رسیدیم و متوجه شدیم که
بچه های مدارس و حتی رئیس آموزش و پرورش و
فرماندار بم، از ساعت ۹ صبح منتظر ما هستند.

از طرفی در آن جا عده ای از دوستان به بازدید از بم
پرداختند و سرانجام، ما به همراه آقای رحماندوست و چند
نفر از خبرنگاران در یک حرکت کاملاً نمادین، کتاب هایی
بین بچه ها پخش کردیم. در حالی که دو هزار بسته کادو
- کتاب آماده شده بود، فقط توانستیم تعدادی از آن ها را
به دست بچه ها برانیم و بقیه بسته ها را به آموزش و
پرورش بم سپردیم تا در فرصتی دیگر بین بچه های
مدارس تقسیم کنند.»

حسین نظری:**بهتر است****زمان جشنواره****تغییر کند****و از طرفی****هر سال در****یک شهر برگزار****و به مناسبت آن****کتابخانه‌های تخصصی****در هر شهر****تأسیس شود**

برای بررسی به کمیته فرهنگی دادیم که رد شد و ما در نامه‌ای خطاب به آقای مسجد جامعی، اعتراض خود را اعلام کردیم.

قرار شد ایشان دستور دهند تا این موضوع پیگیری شود، ولی سرانجام گفتند که قرار است مسئولیت نمایشگاه موش و گربه را آقای رحماندوست به عهده بگیرند. در ایام برگزاری جشنواره، شنیدم که آقای رحماندوست گفته‌اند به دلیل فرصت کوتاه نمایشگاه «موش و گربه»، به خوبی و آن طور که مورد نظر بود، اجرا نشد. در واقع، دوستان اجازه ندادند که ما تجربیات گذشته را به نمایش بگذاریم و خودشان هم خیلی خوب از عهده کار برنیامدند.»

بخش فرهنگی جشنواره کتاب کودک و نوجوان کرمان، دو فعالیت عمده را به عهده داشت: (۱) برپایی غرفه‌های تخصصی کتاب کودک و نوجوان (۲) برگزاری همایش بررسی مسائل کتاب کودک و نوجوان در ایران. غرفه‌های تخصصی کتاب کودک و نوجوان، شامل غرفه‌های زیر بود:

- (۱) غرفه کتاب‌های کرمان و کرمان‌شناسی در حوزه کودک و نوجوان، از ابتدا تا سال ۸۳
- (۲) غرفه نمایشنامه‌ها و فیلم نامه‌های منتشر شده برای کودکان و نوجوانان مربوط به سال‌های ۸۰ تا ۸۳
- (۳) غرفه کتاب‌های ادبیات عاشورایی در حوزه کودک و نوجوان مربوط به سال‌های ۸۰ تا ۸۳
- (۴) غرفه کتاب‌های عاشورایی برای کودکان و نوجوانان، مربوط به سال‌های ۸۰ تا ۸۳
- (۵) غرفه کتاب‌های شعر نوجوان، چاپ شده در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۸۳
- (۶) غرفه پایان نامه‌های مربوط به ادبیات کودک و نوجوان، از سال ۷۰ تا ۸۳
- (۷) غرفه کتاب‌های طنز برای کودکان و نوجوانان. چاپ شده در سال‌های ۱۳۷۰ تا ۸۳
- (۸) غرفه کتاب‌های بازنویسی و بازآفرینی ادبیات کهن فارسی برای کودکان و نوجوانان. چاپ شده طی

سال‌های ۱۳۷۰ تا ۸۳

(۹) غرفه کتاب‌های برگزیده جشنواره‌های کتاب کودک وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

(۱۰) غرفه کتاب‌های تئوری ادبیات کودک و نوجوان، منتشر شده در سال‌های ۱۳۷۰ تا ۸۳
برگزاری پنج غرفه کتاب‌های شعر، طنز، بازنویسی، تئوری و پایان نامه‌های مربوط به ادبیات کودکان و نوجوانان، به عهده انجمن نویسندگان کودکان و نوجوانان بود که انجمن نیز مسئولیت جمع آوری کتاب‌ها. تهیه خلاصه آن‌ها و هر غرفه را به یکی از اعضای خود واگذار کرد.

از دیگر برنامه‌های انجمن نویسندگان کودک و نوجوان. دیدار اعضا با مخاطبان بود که هر روز در غرفه انجمن برگزار می‌شد.

در سایر غرفه‌های تخصصی جشنواره نیز کتاب‌های مربوط به هر غرفه گرد آوری و به نمایش گذاشته شده بود. یکی از این غرفه‌ها، مربوط به شورای کتاب کودک بود و در آن، کتابشناسی آثار مربوط به کرمان در ادبیات کودکان و نوجوانان ارائه شد که شامل ۵۷ عنوان کتاب فارسی، ۱۶ اثر ترجمه شده و ۲ عنوان نوار کاست و یک نوار ویدویی بود. اطلاعات این کتابشناسی، در کاتالوگی توسط شورای کتاب کودک منتشر شده است.

همایش بررسی مسائل کتاب کودک و نوجوان در ایران، شاید مهم‌ترین بخش جشنواره بین‌المللی کتاب کودک کرمان بوده باشد. این همایش در دو بخش سخنرانی و میزگرد، برگزار شد و ۱۸ میزگرد، در ادامه میزگردهای برگزار شده تهران مباحث تخصصی در زمینه ادبیات کودکان و نوجوانان مورد بررسی قرار گرفت و در پایان هریک از این نشست‌ها، بیانیه‌ای توسط اعضای شرکت کننده، درباره موضوع مطرح شده، نوشته و اعلام شد.

عناوین این میزگردها و اعضای هر کدام از آن‌ها که برخی تنها در میزگردهای تهران یا کرمان حضور داشتند، عبارتند از :

ادبیات دینی: سید علی محمد رفیعی، مهدی میرکیایی، مهدی کاموس، محمود حکیمی و سیدمحمد سادات اخوی

شعر نوجوان: عرفان نظر آهاری، آتوسا صالحی، جواد محقق، هادی خورشاهیان و پروین سلاجقه

ادبیات مقاومت: مصطفی خرامان، حسین فتاحی و حمید باباوند

طنز کودک و نوجوان: شهرام شفیعی، رضی هیرمندی و طاهره ابید.

آموزش در نشر کتاب کودک: هدیه شریفی، قدرت‌الله نیکبخت و وحید فروغی

کتاب‌های کارتونی: سپیده خلیلی، سوسن طاق‌دیس، محمود بر آبادی، شهرام شفیعی و سعید رزاقی

چپستی ادبیات کودکان: علیرضا حافظی، حسین شیخ الاسلامی شکوه حاجی نصرالله و علی اصغر سیدآبادی

بازارهای جهانی کتاب کودک: فریده خلعتبری، رضا هاشمی‌نژاد و محسن طائب

کتاب آرایبی: محمد علی کشاورز، کاظم طلائی و بهزاد غریب پور

تصویرگری کتاب کودک: پرویز کلانتری، مهنوش مشیری، هدی حدادی و عطیه مرکزی

اقتباس از ادبیات کودکان و نوجوانان برای سینما و تأثر: منوچهر اکبر لو، داریوش نوروزی و داود کیانیان

اقتباس از متون کهن: مصطفی رحماندوست، اسدالله شعبانی، جعفر ابراهیمی (شاهد)، خسرو صالحی و محمد رضا یوسفی

سخنرانی‌های بخش فرهنگی جشنواره، شامل ۱۵ سخنرانی بود که پنج سخنرانی توسط مهمانان خارجی ارائه شد. هم‌چنین، با فراخوان کمیته فرهنگی جشنواره، مقالاتی درباره موضوعات مطرح شده در همایش، به دفتر جشنواره ارسال شد که این مقالات توسط سپیده خلیلی، علی رئوف، مجتبی رحماندوست، سید علی کاشفی خوانساری و مهدی ارگانی مورد بررسی قرار گرفت و تعدادی از آنها برای ارائه در همایش انتخاب شد.

فهرست سخنرانی‌ها و مقالات ارائه شده در همایش:

- نقد کلی ادبیات کودکان: کاتارینا ورزی

- بررسی داستان‌های کودکان با رویکرد کتاب‌درمانی: مهری پری رخ و زهرا مجدی

منشأ ایرانی دیو و دلبر: دوناجوناپلی (از آمریکا)

- شناخت دغدغه‌های کودک امروز: فروغ شایگان

- حمایت از نویسنده: فرو (از آمریکا)

- کتاب‌های کارتونی: فاطمه سرمشقی

- چپستی ادبیات کودک: فاطمه سرمشقی

- نگارش داستان علمی تخیلی: حمید نوایی لواسانی

- چرا رمان آن‌هیتا دختر افشار را نوشتیم: مگان ناتال لیسرز (از آمریکا)

- از افسانه تا نمایش: منوچهر اکبر لو

- ادبیات کودک و نسیم شمال: نرگس اسکویی

- ادبیات کودکان در فلسطین: سونیا نیمر (از فلسطین)

- کمیک استریپ مضر یا مفید: محمود بر آبادی

- چرا کودکان به داستان نیاز دارند؟ چرا من به نوشتن احتیاج دارم: جمیله گوین (از انگلستان)

- واقعیت و فرا واقعیت در ادبیات کودک: سارا نامجو طبق اعلام مسئولان متن سخنرانی‌ها و مقالات ارائه شده در همایش و نیز گزارش میزگردها، در یک مجموعه گرد آوری و منتشر خواهد شد. کمیته فرهنگی جشنواره، هم‌چنین انتشار دو نشریه مربوط به جشنواره را به عهده داشت.

اما یک جشنواره بزرگ و تخصصی که فقط درباره ادبیات کودکان و نوجوانان باشد، حرکتی مثبت و البته پر

کاموس:

به دلیل گستردگی چنین جشنواره‌ای، بهتر بود اولین جشنواره در تهران و با استفاده از امکانات و نیروهای تهران برگزار می‌شد.

در غیر این صورت، باید مسئولیت برگزاری این جشنواره را به عهده کرمانی‌ها می‌گذاشتیم:

چون مدیران و مسئولان از تهران به کرمان آمده بودند و می‌خواستند در شهری که آن را نمی‌شناختند، این جشنواره بزرگ را بر پا کنند شاید بی‌نظمی روزهای اول جشنواره هم به همین علت بوده باشد

اکبر لو:
معمولاً در ماه اسفند،
فعالیت‌های فرهنگی
تقریباً تعطیل می‌شود
و از آن جا که
تراکم برنامه‌های
فرهنگی در ایام
دهه فجر زیاد است
برگزاری جشنواره
کتاب کودک و نوجوان
در این ماه و در کرمان،
می‌تواند شروع
یک فعالیت جدید
و جدی
در شهرهایی
به غیر از پایتخت
باشد

بحث خواهد بود. انتظار می‌رود هزینه و بودجه‌ای که به چنین جشنواره‌ای اختصاص داده شده است و یا در سال‌های آینده به آن تعلق می‌گیرد، بازده و تأثیری عملی در بهبود وضعیت ادبیات کودکان و نوجوانان داشته باشد.

طاهره ایبید برگزاری اولین جشنواره بین‌المللی کتاب کودک و نوجوان را حرکتی مثبت ارزیابی می‌کند و می‌افزاید: «برگزاری این جشنواره اتفاق بسیار خوبی در حوزه ادبیات کودک و نوجوان بود. می‌بینیم که سینما، در تمام دنیا نفوذ کرده. شاید به این دلیل که مخاطب عام داشته و جنبه‌های تفریحی و سرگرمی آن بیشتر از ادبیات است. البته برگزاری جشنواره‌ها هم تأثیر خوبی در جلب توجه مخاطبان به سینما داشته است.

این اتفاق در ادبیات، به ویژه ادبیات کودک و نوجوان، کمتر روی داده است. از طرفی، ادبیات کودک و نوجوان، همیشه در سایه ادبیات بزرگسال بوده و از این نظر، برگزاری چنین جشنواره‌هایی توجه مردم را به ادبیات کودک و نوجوان جلب خواهد کرد.»

ایبید، جشنواره کتاب کودک و نوجوان کرمان را از دو جنبه بررسی می‌کند: «بخش کارشناسی جشنواره که به مسئولان، ناشران، نویسندگان و... مربوط می‌شود و بخشی که به جامعه و مخاطبان برمی‌گردد. یعنی می‌توان این جشنواره را از نظر کیفی و کمی بررسی کرد. البته اگر نتایج بررسی‌ها و مشکلات و انتقادات، بعد از جشنواره فراموش نشود، می‌توان امیدوار بود که تغییرات مهمی در وضعیت کتاب و کتابخوانی به وجود آید.

برای مثال از نتایج میزگردها می‌توان در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان استفاده کرد.» این نویسنده، مسئولیت برگزاری میزگردهای طنز کودک و نوجوان را در تهران و کرمان به عهده داشت. وی درباره این میزگرد می‌گوید: «در میزگردهای تهران، محورهای کلی درباره طنز مطرح شد، ولی در کرمان نتوانستیم تنها به این محورها بپردازیم.

تعدادی از نویسندگان در میزگرد حضور داشتند و ما قصد داشتیم بحث دو طرفه باشد، اما به دلیل حضور مخاطبان شهرستانی، این اتفاق نیفتاد. زیرا شهرستانی‌ها، کم‌تر چنین شرایطی برای شان فراهم می‌شود و به همین دلیل، اصرار داشتند که میزگردها کاربردی شود. به هر حال، این میزگردها که موضوعات خوبی را مطرح می‌کردند: حداقل باعث شدند سئوالی در ذهن هر نویسنده و مخاطبی شکل بگیرد و به دنبال پاسخ آن باشد.»

ایبید نحوه برگزاری جشنواره بین‌المللی کتاب کودک و نوجوان کرمان را بی‌نقص ندانسته و درباره بخش نمایشگاهی جشنواره معتقد است: «نمایشگاه ناشران، اصلاً شبیه نمایشگاه نبود. متأسفانه عده کمی از ناشران کتاب‌های کودکان و نوجوانان در این نمایشگاه حضور داشتند و تعداد کتاب‌های خوب و جدی کودکان نوجوانان هم بسیار کم بود. البته با وجود این کمبودها دیدیم که مردم عادی از برپایی چنین نمایشگاهی خبر داشتند و از

آن استقبال کردند. این نشان می‌دهد که اگر این جشنواره هر سال در یکی از شهرهای ایران برگزار شود، می‌تواند در وضعیت فرهنگی مردم آن شهر، تأثیر گذار باشد. در غیر این صورت فقط شرایط فرهنگی کرمان تغییر خواهد کرد.»

محمد رضا یوسفی یکی از اعضای میزگرد اقتباس از متون کهن، برنامه‌ریزی این میزگردها را نامناسب توصیف می‌کند و درباره اعضای شرکت‌کننده در میزگردها می‌گوید: «اعضای برخی از میزگردها، کارشناس واقعی نبودند. حتی تعدادی از دانشجویان بیشتر از کارشناسان حاضر در میزگرد، ادبیات و ادبیات کودک و نوجوان را می‌شناختند و کسانی که اجرای میزگرد را بر عهده داشتند، گاه نمی‌توانستند به سئوال‌ها دانشجویان جواب دهند. در واقع نمی‌توان گفت کسی که نویسنده کتاب‌های کودکان و نوجوانان است، حتماً شناخت کافی از ادبیات و هنر دارد. برای مثال ادبیات کودک یک تخصص است که با شناخت ژانرها و مکاتب ادبی، تفاوت دارد.»

یوسفی برگزاری جشنواره را حرکتی مثبت و مؤثر در ادبیات کودک و نوجوان می‌داند و امیدوار است وعده‌های مسئولان، جنبه عملی پیدا کند. او به برخی از این وعده‌ها اشاره می‌کند و درباره یکی از آن‌ها می‌گوید: «تأسیس کتابخانه‌ای مجهز، همراه با آرشیو خوب در کرمان، اتفاق خوشایندی است. ظاهراً قرار است کرمان، کانون کتاب کودک و نوجوان ایران شود و از این پس،

محققان و نویسندگانی که به تحقیق نیاز دارند، به کرمان مراجعه و از امکانات کتابخانه آن استفاده کنند. به نظر من، این حرکت شبیه فعالیت‌های کتابخانه بین‌المللی مونیخ است که امکاناتی را در اختیار تمام محققان دنیا قرار می‌دهد تا آن‌ها به کار پژوهشی خود بپردازند. «
اولین قدم‌ها همیشه مشکلاتی دارد اما باید توجه کرد تا این مشکلات در سال‌های آینده بر طرف شود. یوسفی با بیان این مطلب، به برنامه‌ریزی‌های شلوغ و آشفته جشنواره اشاره کرده و معتقد است که این موارد، با مدیریت اجرایی کارآمد، حل شدنی است.

یوسفی هم چنین استقبال از نمایشگاه ناشران را فوق‌العاده توصیف می‌کند و می‌گوید: «این نمایشگاه باید با سایر نمایشگاه‌های کتاب تفاوت داشته باشد: «چون مردم در این نمایشگاه حضور می‌یابند تا با کتاب کودک به معنای واقعی آن آشنا شوند. از این نظر، لازم است کتاب‌های ارائه شده، غنای ادبی بیشتری داشته و یا حداقل سطح کیفی آن‌ها متوسط به بالا باشد. اما واقعیت این است که بخش نمایشگاهی جشنواره، با حضور ناشران کتاب‌های بازاری شکل گرفته بود.»

منوچهر اکبرلو موفق‌ترین بخش جشنواره را بخش نمایشگاهی می‌داند و می‌افزاید: «همایش‌ها و غرفه‌های تخصصی، به مخاطبان خاص جشنواره مربوط می‌شد، اما غرفه‌های ناشران و هم چنین غرفه‌های ویژه شامل کارگاه‌های نقاشی و کاردستی برای بچه‌ها و یا برگزاری مسابقات. جنبه عمومی‌تری به جشنواره داد. طبیعی

است که اگر بخواهیم جشنواره‌ای تمام ابعاد تعریف شده برای یک جشنواره را در خود داشته باشد، لازم است به کیفیت و کمیت فعالیت‌های مورد علاقه مخاطبان و مردم توجه کنیم. به نظر من این امر به نحو قابل قبولی در کرمان انجام شد و در تعداد بسیاری از غرفه‌ها، فضای مناسبی برای بچه‌ها فراهم شده بود تا نقش خود را در پر بار کردن این جشنواره ایفا کنند. به همین دلیل، حضور همه جانبه و گسترده بچه‌ها به همراه بزرگترهایشان را در بخش نمایشگاهی، شاهد بودیم.»

زمان برگزاری جشنواره و نمایشگاه، یکی از مشکلات ناشران در کرمان بود. استدلال ناشران این بود که اسفند ماه زمان تسویه حساب‌های مالی است و ناشران ناچارند پس از جشنواره دفاتر مالی خود را جمع بندی کنند. نویسندگان، شاعران، تصویرگران و مترجمان هم هر کدام به نوعی زمان جشنواره را نامناسب می‌دانستند از طرفی اغلب شرکت کنندگان در جشنواره، کرمان را شهر بسیار مناسبی برای برگزاری جشنواره بین‌المللی کتاب کودک و نوجوان توصیف کردند.

محسن طائب، مدیر نشر پیدایش، با تأکید بر زمان نامناسب جشنواره، انتخاب کرمان برای برگزاری آن را بسیار خوب می‌داند. وی معتقد است برپایی چنین جشنواره‌هایی، سطح فرهنگ مردم شهرستان‌ها را تغییر می‌دهد.

حسین نظری دبیر انجمن تصویرگران کتاب کودک نیز معتقد است: «آخر سال هر کس مشکلاتی دارد و همه نمی‌توانند در این جشنواره شرکت کنند. بهتر است زمان جشنواره تغییر کند و از طرفی هر سال در یک شهر برگزار و به مناسبت آن. کتابخانه‌های تخصصی در هر شهر تأسیس شود. در همین شهر کرمان، دیدیم عده زیادی انجمن تصویرگران را نمی‌شناختند و نمی‌دانستند که تصویرگران می‌توانند در این انجمن عضو شوند. در حال حاضر، ما چند عضو جدید از کرمان داریم و اگر سال‌های بعد در دیگر شهرها، چنین جشنواره‌ای برگزار شود. به طور قطع، تعداد اعضای انجمن تصویرگران کتاب کودک بیشتر خواهد شد.»

مهدی کاموس معتقد است که اولین جشنواره بین‌المللی کتاب کودک و نوجوان. باید در تهران برگزار می‌شد و در سال‌های بعد، با تجربه حاصل از این جشنواره، در شهرستان‌ها چنین جشنواره‌ای را بر پا می‌کردند. وی دلایل خود را این گونه بیان می‌کند: «به دلیل گستردگی چنین جشنواره‌ای، بهتر بود اولین جشنواره در تهران و با استفاده از امکانات و نیروهای تهران برگزار می‌شد. در غیر این صورت، باید مسئولیت برگزاری این جشنواره را به عهده کرمانی‌ها می‌گذاشتیم، چون مدیران و مسئولان از تهران به کرمان آمده بودند و می‌خواستند در شهری که آن را نمی‌شناختند، این جشنواره بزرگ را بر پا کنند شاید بی‌نظمی روزهای اول جشنواره هم به همین علت بوده باشد.»

کاموس در ادامه به نقد فعالیت‌های جشنواره پرداخته، میزگردهای تخصصی را پر بارتر از

سر یزدی:

در بخش نمایشگاهی

اولین جشنواره

بین‌المللی

کتاب کودک کرمان،

۱۰۸ ناشر در ۶۸ غرفه،

ده هزار عنوان

کتاب کودک و نوجوان

عرضه کردند

که در میان این ناشران،

۶ ناشر از اصفهان،

۱۱ ناشر از خراسان،

۲ ناشر از شیراز،

۹ ناشر از قم و

۲ ناشر از کرمان

حضور داشتند

سر یزدی:
حدود ۵۷۰ سفر
درون استانی
برای مدارس
برنامه ریزی شده بود
و جمعیت بازدید کننده
از نمایشگاه، از مرز
۲۰۰ هزار نفر گذشت.
در حالی که شهر کرمان،
تنها ۲۷۰ هزار نفر
جمعیت دارد
این نشان می دهد که
استانداری کرمان،
برای حضور
دانش آموزان مدارس
سایر شهرهای
این استان
در نمایشگاه کرمان،
بسیار خوب
عمل کرده است

سخنرانی‌های همایش عنوان می‌کند و معتقد است بیانیه‌های صادر شده در پایان هر میزگرد باید مورد توجه سیاست گذاران فرهنگی قرار گیرد.

کاموس با اشاره به بازتاب این جشنواره در میان مردم، آن را عاملی برای رونق فرهنگی شهر کرمان توصیف می‌کند. این نویسنده و منتقد، پیشنهاد می‌دهد: «بهتر است هدف اصلی این جشنواره همدلی بین نویسندگان باشد. برای این منظور باید در هدف گذاری‌ها، راهکارهایی در نظر گرفت، چون تعدادی از نویسندگان کودک و نوجوان با هم همسو نیستند. برای مثال مسئولان می‌توانستند در این جشنواره برنامه خاصی برای اوقات خالی نویسندگان در نظر بگیرند و یا به گونه‌ای صحبت‌های نویسندگان و بحث و جدل‌های آن‌ها در لابی هتل را هدفمند کنند. از طرفی، فکر می‌کنم بهتر بود نویسندگان به کانون اصلاح و تربیت نمی‌رفتند چون اهدای کتاب به آنها کافی به نظر می‌رسید. به این دلیل که متأسفانه ارتباط برخی از نویسندگان با بچه‌های کانون چندان مناسب نبود و تأثیر خوبی روی آنها نداشت. مثل این بود که یک سری آدم جذام گرفته را آورده باشند تا نویسندگان آن‌ها را از دور تماشا کنند و تعدادی از نویسندگان هم فکر کرده بودند که ناجی بچه‌ها هستند. من فکر می‌کنم این کودکان و نوجوانان احساس کردند که با نویسندگان فاصله طبقاتی زیادی دارند.»

اما منوچهر اکبرلو، زمان برگزاری جشنواره و مکان آن را خیلی خوب می‌داند و می‌افزاید: «معمولاً در ماه اسفند، فعالیت‌های فرهنگی تقریباً تعطیل می‌شود و از آن جا که تراکم برنامه‌های فرهنگی در ایام دهه فجر زیاد است برگزاری جشنواره کتاب کودک و نوجوان در این ماه و در کرمان، می‌تواند شروع یک فعالیت جدید و جدی در شهرهایی به غیر از پایتخت باشد.

در ایام جشنواره، مشخص شد که کرمان این قابلیت را دارد که هر سال میزبان جشنواره بین‌المللی کتاب کودک و نوجوان باشد. به نظر من منطقی است که این فعالیت‌ها را در سطح کشور گسترش دهیم.»

اکبر لو موضوع میزگردها را نیز خیلی خوب و متنوع می‌داند. او معتقد است: «عناوین فراخوان مسائل مختلفی را که ادبیات و نشر کتاب کودک و نوجوان با آن درگیر است، پوشش داد و سخنرانی‌ها و مقالات انتخاب شده، بیانگر دقت هیأت علمی در برگزیدن برای ارائه در همایش بود. هم چنین، کسانی که در میزگردها شرکت داشتند، از صاحب نظران و کارشناسان ادبیات کودک و نوجوان محسوب می‌شوند. هر چند طبیعی است که در پایان برخی از میزگردها به جمع بندی مشخص و مدونی نرسیدیم موضوعات مطرح شده، حداقل اهمیت آن‌ها را نشان می‌دهد.»

اکبر لو یکی از ابعاد ضعیف جشنواره را وجه بین‌المللی آن بیان می‌کند. با وجود این، وی عقیده دارد: «اعتبار جشنواره‌ای که برای نخستین بار برگزار می‌شود، در دراز مدت به دست آمد. نهادها و کارشناسان خارجی فعال در زمینه ادبیات کودکان و نوجوانان، بدون شناخت

از سطح کیفی چنین جشنواره‌ای، نمی‌توانند در آن حضور داشته باشند. با این حال بخش بین المللی می‌توانست بهتر از این عمل کند چون به نظر می‌رسید که مهمانان خارجی، اغلب براساس روابط شخصی، برای شرکت در جشنواره انتخاب شده بودند نه بر پایه اعتبار علمی به همین دلیل محتوای سخنرانی‌های مهمانان خارجی، در مقایسه با سخنرانان داخلی کم بار بود.»

وی پیشنهاد می‌دهد: «بین المللی بودن یک جشنواره منوط به این است که دبیرخانه آن به صورت فعال و در طول سال، به انعکاس فعالیت‌های جشنواره در سطح جهانی بپردازد و با راه اندازی سایت یا توزیع مناسب نشریات و کتابنامه‌های جشنواره در آن سوی مرزها، دست‌اندرکاران ادبیات کودکان و نوجوانان را با این جشنواره آشنا کند.»

جشنواره بین المللی کتاب کودک و نوجوان کرمان. با ۵ مهمان خارجی و بیش از دویست مهمان داخلی، بدون حضور حتی یک ناشر خارجی، به کار خود پایان داد. این در حالی است که اغلب مهمانان داخلی، از مقالات و سخنرانی‌های خارجی ارائه شده در همایش، ناراضی بودند و می‌گفتند بخش نمایشگاهی جشنواره، با استقبال بی نظیر مردم و به نفع ناشران تمام شد، ولی کم‌محتوایی مقالات خارجی و تکراری بودن سخنرانی‌های داخلی باعث شد تا نکات تازه چندانی نصیب نویسندگان، شاعران، مترجمان و تصویرگران ما نشود.

شاید اگر هزینه برگزاری این جشنواره، صرف تأسیس و تجهیز کتابخانه‌های مدارس و یا تأسیس انجمن‌ها و نهادهای مستقل ادبیات کودکان و نوجوانان می‌شد. تأثیر بیشتر و بهتری در توسعه فرهنگ مطالعه و کتابخوانی می‌گذاشت.

از حق نگذریم اولین جشنواره بین المللی کتاب کودک و نوجوان. نکات مثبت بسیاری هم داشت. از جمله آن که عده زیادی از نویسندگان، شاعران، محققان و دست‌اندرکاران، ادبیات کودک و نوجوان برای حضور در این جشن دعوت شده بودند. اتفاقی که ممکن است کم‌تر در تهران بیفتد. البته برخی از آن‌ها فقط از بازار و اماکن دیدنی کرمان دیدار کردند! و در گفت و گوهای غیررسمی به نقد جشنواره پرداختند واز همه چیز شکایت داشتند. برای مثال، زمان برگزاری جشنواره، مشکل بیشتر شرکت کنندگان در این جشن بزرگ بین المللی (بخوانید ملی) بود. همه خانه تکانی، تسویه حساب مالی، خرید نوروژ و... را رها کرده و به استقبال از اولین جشنواره بین المللی کتاب کودک و نوجوان شتافته بودند!

به هر حال اسفند آخر سال است و فروردین، اول سال. اردیبهشت، زمان برپایی نمایشگاه کتاب تهران است و خرداد، ماه امتحانات، تیر و مرداد فصل مسافرت است و هوا گرم. شهریور ماه برگشتن از مسافرت و آماده شدن برای رفتن به مدرسه است. پاییز روزهای کوتاهی دارد. دی هوا سرد و بهمن ایام دهه فجر است!

جشنواره بین المللی کتاب کودک و نوجوان کرمان، در چه فصلی باید برگزار شود؟